

”Merkki- vaatteet”

Äimistellessäni nuorukaisten kenkäröttösiä kadun sylkiä ja moskaa keräilevine puolen metrin solmimat-
tomine kengännauhoineen muistuu silloin tällöin mie-
leen muuan mainossarjakuva lähes kahdeksankymme-
nen vuoden takaa. Eräässä ruotsalaisessa lehdessä mai-
nostettiin Viking-nimistä kenkävoidetta sarjakuvalla,
jossa oli keskeisenä henkilönä poika, jonka mustat
kengät aina kiilsivät hyvän ”lankkauksen” jäljiltä: Vi-
kingillä tietysti! Tämä poika onnistui aina kaikessa,
esim. juoksupojan hommaa hakiessaan.

Usein äimistelen kirjoituksia, joissa isoin otsikoin
puhutaan koululasten merkkivaatteista, nykyuorten
”merkkitietoisuudesta” ja vanhempien kukkaroa koet-
televista älyttömistä vaatimuksista. Jälleen nousee muis-
tikuvia menneisyydestä.

Minun edelläni kun kasvoi yksi isovelji ja kolme
isoaisiskoa, en yleensä koskaan saanut omia vaatteita,
ainakaan päällysvaatteita. Tuttu ongelma monissakin
perheissä. Ensimmäisen kansakoululuokan keväťjuh-
laan muistan saaneeni ikioman uuden kudotun sinival-
koisen polvihousupuvun. Seuraavan kerran sain oman
minua varten Laitalan Liisalla teetetyn mustan puvun
rippikoulun päätösjuhlaan. Olin silloin kuusitoistavuot-
ias pitkänhuiskea pojankolttiainen.

Vielä 14-vuotiaana minun oli pitänyt käyttää polvi-
housuja, vaikka pohkeiden karvat kiusaksi asti jo työn-
tyivät sukkiin läpi. Mutta ei minua niiden polvihousu-
jen takia kuitenkaan koskaan kiusattu, niin kuin –
muistini mukaan – kaverit eivät koskaan kiinnittäneet
huomiota vaatteisiin, paitsi kerran kansakoulussa. Mi-
ten lienee käynyt omalle naapukkalleni, kun päähäni
kerran istutettiin isonsiskon talvilakki, sellainen ympä-
ripyöreä, siis ilman lippaa, päällä iso musta tupsu.
Senhän pojat heti tunnistivat tyttöjen lakiksi. Ei ole
jäänyt mieleen, pitikö minun käyttää tätä ”naapukkaa”
vielä seuraavanakin päivänä.

Lyseossa oli vielä minun aloittaessani tapana, että
pojilla oli ”lyseonlaakki”, ainakin osalla, jopa yläluok-
kalaisillakin. Meillä alaluokkalaisilla oli siinä hopei-
nen tai hopeanvärinen (tina)merkki, lyseon merkki,
yläluokkalaisilla kullanvärinen.

Se oli tavallinen ylioppilaslakin mallinen (mustah-
ko) lakki, lippa ainakin musta. Sellainenkohan minulla
oli päässäni, kun me kerran riitelimme luokkatoverini
Pelttarin Jounin kanssa. Kaveruudesta huolimatta Jou-
ni osasi härnätä, niin että suutuin, äkkipikainen kun
olin. Kerran me ähräsimme Kirkkotorin koulun kortte-
lissa. Jouni pakeni sitten Kirkkokatua Simsenin talon
sivuitse. Siinä tuli vastaan itse rehtori Antti Jauho.
Jouni pysähtyi tietysti, pökkasi ja nosti lippalakkiaan ja
pinkaisi sitten Antin ohi. Tietysti minunkin piti pysäh-
tyä, pokata ja paljastaa pääni, ennen kuin pääsin kiusaa-
jan perään.

Lyseon viidennellä ollessani tuli eräänä syksynä
lakkiongelma. En muista, mikä lippalakilleni oli tullut,
mutta lähtiessäni kouluun ähräsin ja ihmettelin eteises-
sä, mitä panisin päähäni. Isäkin sattui siihen. Hän
muisti, että eteisen komerossa oli joutilas hattu, muis-
taakseni tummanruskea siisti hattu, siis hattu. Muis-
taakseni lyseolaisista käytti hattua vain Pärin Pöpi, joka
oli minua vuoden nuorempi ja silloin luokkaa alempana.
Mutta rohkeasti ja sopusuhtaisesti kasvanut Pöpi oli
hauskan ja herrasmiehen näköinen, jo silloin. Hattu
sopi hänelle, niin että siihen ei kukaan kiinnittänyt sen
kummempaa huomiota.

Minä vähän äimistelin isän ehdotusta, mutta hän
sanoi siihen heti, että hattu on miehen päähine. Ja niin
pistin hatun päähäni, eikä siihen, muistaakseni, kukaan
kiinnittänyt mitään huomiota. Oman hatun sain ostaa
vasta abiturienttivuoteni toukokuussa, lohdukseksi,
kun olin reputtanut ylioppilaskirjoituksissa. Se maksoi
80 markkaa ja palveli sitten uskollisesti koko opiskelu-
aikani ja vielä sotienkin jälkeen siirtyäkseen sitten
poikieni ”cowboy-hatuksi”.

Mieleeni ei ole jäänyt sen ensimmäisen tyttöjen
lakin jälkeen yhtään ainoaa tapausta, että olisimme
kiinnittäneet huomiota toistemme vaatteisiin, korkein-
taan omiimme. Pieksut ja hiihtokengät olivat normaali-
liasu, varsinkin niillä, jotka suksivat kouluun joskus
monenkin kilometrin päästä.

Tähän sopinee lopuksi koulukasku. Voimistelun-
opettaja, Markkas-Jussi, määräsi joskus, että kaikkien
on seuraavana päivänä tuotava sukset ja oltava hiihto-
kampeissa. Aamulla sitten järjestäjä ilmoitti: ”Kaikil-
la sukset ja hiihtokengät, Snellmanilla kengät ja kalos-
sit.” Tämä pitkänhuiskea kahdeksaluokkalainen Snell-
man oli hieman ”dandymainen”, olisikohan ollut vähän
äitinsä komennossa. Eipä sillä, kyllä hänestä kalosseis-
taan huolimatta tuli aivan kunnan kansalainen.

Pammi